

GUIA DOCENT
**HISTÒRIA DEL CINEMA I D'ALTRES MITJANS
AUDIOVISUALS**

Coordinació: SANDRO MACHETTI

Any acadèmic 2013-14

Informació general de l'assignatura

Denominació	HISTÒRIA DEL CINEMA I D'ALTRES MITJANS AUDIOVISUALS
Codi	100114
Semestre d'impartició	1r Semestre - Avaluació Continuada
Caràcter	Obligatòria
Nombre de crèdits ECTS	7.5
Grups	GG, GM, GP
Crèdits teòrics	3.75
Crèdits pràctics	3.75
Coordinació	SANDRO MACHETTI
Departament/s	Història de l'Art i Història Social
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores presencials: 73 Hores no presencials: 114.5
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Castellà 75% Català 25%
Horari de tutoria/lloc	Dimecres 9-10h Despatx: 3.58.3 o Aula 2.44 Tlf: 973703102

SANDRO MACHETTI

Informació complementària de l'assignatura

Narració audiovisual: teoria i pràctica

Anàlisi històricoestètica dels fonaments formals i artístics de l'expressió audiovisual.

Història del cinema i de les arts audiovisuals des dels precedents del cinema i fins als nostres dies. Es persegueix que l'alumne identifiqui críticament les principals tendències de la creació cinematogràfica i audiovisual des dels punts de vista històric, estètic i sociocultural. Aprofundir en la naturalesa textual i intertextual de l'expressió audiovisual (tot donant continuïtat als continguts de l'assignatura Expressió Audiovisual). Conèixer i comprendre la naturalesa contextual de l'expressió audiovisual.

NOTA Important (només alumnes d'Història de l'Art). Tot i que no hi han corequisits ni prerequisits per matricular aquesta assignatura, és molt recomanable haver cursat prèviament l'assignatura optativa "EXPRESSIÓ AUDIOVISUAL" del programa formatiu de Grau H / HA, en tercer curs, doncs els seus continguts són previs, introductoris i molt necessaris per tal de cursar amb èxit "HISTÒRIA DEL CINEMA I ALTRES ARTS AUDIOVISUALS".

Objectius acadèmics de l'assignatura

O1. Aprofundir en la naturalesa textual i intertextual de l'expressió audiovisual

O2. Conèixer i comprendre la naturalesa contextual de l'expressió audiovisual

Competències

- Capacitat per analitzar relats audiovisuals, d'acord amb els paràmetres bàsics de l'anàlisi d'obres audiovisuals, considerant els missatges icònics amb les condicions sociopolítiques i culturals d'una època històrica determinada.
- Coneixement de la història i la evolució de la fotografia, del cinema, la radio i la televisió, a través de les seves propostes estètiques i industrials, a més de la seva rellevància social i cultural al llarg del temps.
- Coneixement de la imatge espacial i de les representacions icòniques en l'espai, tant en la imatge fixa com en audiovisual, així com els elements constitutius de la direcció artística. Aquests coneixements també inclouen els models psicològics específicament desenvolupats per a la comunicació visual i la persuasió a través de la imatge.
- Coneixement de la història del pensament estètic.
- Comprensió diacrònica general de la història universal de l'Art.
- Coneixement sistemàtic dels mitjans, procediments, materials i tècniques de la producció artística al llarg de la història.
- Conciència crítica de las coordenades espacials i temporals i de les interrelacions sincròniques i diacròniques dels fets fonamentals de la Història de l'Art.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. Història i historiografia del cinema i de les arts audiovisuals: conceptes preliminars. Les principals teories cinematogràfiques. El patrimoni cinematogràfic i audiovisual.
2. El precinema. Els modes d'expressió audiovisual abans del cinema. Diversions, espectacles, prodigis òptics i audiovisuals precinematogràfics.
3. Els orígens del cinema. El mode de representació primitiu. Cinema d'atraccions mostratives. Cinema i integració narrativa.
4. El cinema clàssic, silent i sonor. El mode de representació institucional. Estils i modes de pràctica fílmica clàssica.
5. Cinema i modernitat. Avantguardes històriques i cinema. Cinemes moderns i nous cinemes.
6. Les noves arts audiovisuals i les seves aportacions expressives: televisió, videoart i infografia.
7. El panorama audiovisual en les darreres dècades. Cinema, postclassicisme i postmodernitat. La revolució digital i el mestissatge audiovisual. Postcinema.

Eixos metodològics de l'assignatura

ACTIVITAT	CODIFICACIÓ / DESCRIPCIÓ / TIPOLOGIA TPD	O*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	M / Vegeu temari/ Classe magistral	O1/O2	1	36	36
Seminaris (S)	S / Funcionament de l'assignatura i eines per a la realització T1, T2 i AA3 / Seminari	O1/O2	1	4	0
Pràctiques (P)	PA / Visionat d'obres audiovisuals que acompanyen les classes magistrals / Pràctiques d'aula PC / Sessions de Filmoteca Terres de Lleida-Cine-ull/ Pràctiques de camp	O1/O2	1 1/2	24 0	0 25
Treballs (T)	T1 / Selecció de fonts bibliogràfiques per a la realització de l'exercici d'anàlisi d'un film / Treball T2 / Exercici d'anàlisi d'un film. Identificació filmogràfica, sinòpsi, context sociocultural, elements ètics, estètics i dialèctics, conclusions / Treball	O1/O2	Ind	0 0	5 30
Tutories (Tut)	Tut / Tutories discrecionals / Tutories	O1/O2	Ind GP/GM	5	0
Altres (AA)	AA1/ Test 1 / AV AA2/ Test 2 / AV AA3/ Preparació per debats virtuals de les PC per a la prova escrita / AA	O1/O2	Ind Ind GM	0.5 0.5 0	0 0 18.5
Avaluació (AV)	AV / Vegeu taula de mecanismes d'avaluació / TA prova escrita	O1/O2	Ind	3	0
TOTAL				73	114.5

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Setmana // Dia	Horari	Activitat	Lloc	Grup	Contingut	Altres	Hore
0 // 12 al 13-09-2013						Setmana d'acollida 1r	
1 // dx 18-09-2013	9-11	S	2.13	1	Funcionament de l'assignatura i eines per a la realització de l'exercici d'anàlisi d'un film (AF)		2
1 // dj 19-09-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 1: Història. Teoria. Historiografia Patrimoni		2
1 // dv 20-09-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 1: Història. Teoria. Historiografia Patrimoni		2

Setmana // Dia	Horari	Activitat	Lloc	Grup	Contingut	Altres	Hore
2 // dx 25-09-2013	9-11	S	2.13	1	Funcionament de l'assignatura i eines per a la realització dels exercicis d'anàlisi d'un film (AF)		2
2 // dj 26-09-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 1: Historia. Teoria. Historiografia Patrimoni		2
2 // dv 27-09-2013						FESTIU. Festa institucional UdL	
3 // dl 30-09-2013						FESTIU. Trasllet Sant Miquel	
3 // dx 02-10-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
3 // dj 03-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 2: Precinema		2
3 // dv 04-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 2: Precinema		2
4 // dl 07-10-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull	08-10-2013 Inici debats virtuals	2
4 // dx 09-10-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
4 // dj 10-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 2: Precinema		2
4 // dv 11-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 3: Cinema primitiu	T1: Lliurament selecció bibliogràfica exercici anàlisi d'un film (AF1)	2
5 // dl 14-10-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
5 // dx 16-10-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
5 // dj 17-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 3: Cinema primitiu		2
5 // dv 18-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 3: Cinema primitiu		2
6 // dl 21-10-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
6 // dx 23-10-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
6 // dj 24-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 3: Cinema primitiu		2
6 // dv 25-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 4: Cinema clàssic		2
7 // dl 28-10-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
7 // dx 30-10-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
7 // dj 31-10-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 4: Cinema clàssic		2
7 // dv 01-11-2013						FESTIU	
8 // dl 04-11-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
8 // dx 06-11-2013	9-9.30 9.30-10	AA1	Aula Informàtica	2	Test 1. Test teòric	Matèria: S + Temes 1, 2 i 3	0.5
8 // dj 07-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 4: Cinema clàssic		2
8 // dv 08-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 4: Cinema clàssic		2
9 // dl 11-11-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2

Setmana // Dia	Horari	Activitat	Lloc	Grup	Contingut	Altres	Hore
9 // dx 13-11-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
9 // dj 14-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 4: Cinema clàssic		2
9 // dv 15-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 5: Cinema i modernitat		2
10 // dl 18-11-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
10 // dx 20-11-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
10 // dj 21-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 5: Cinema i modernitat		2
10 // dv 22-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 5: Cinema i modernitat		2
11 // dl 25-11-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
11 // dx 27-11-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
11 // dj 28-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 5: Cinema i modernitat		2
11 // dv 29-11-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 5: Cinema i modernitat		2
12 // dl 02-12-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
12 // dx 04-12-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
12 // dj 05-12-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 6: Les noves arts audiovisuals		2
12 // dv 06-12-2013						FESTIU	
13 // dl 09-12-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
13 // dx 11-12-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
13 // dj 12-12-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 6: Les noves arts audiovisuals		2
13 // dv 13-12-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 6: Les noves arts audiovisuals Tema 7: El panorama audiovisual en les darreres dècades		2
14 // dl 16-12-2013	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull		2
14 // dx 18-12-2013	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		1
14 // dj 19-12-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 7: El panorama audiovisual en les darreres dècades		2
14 // dv 20-12-2013	9-11	M, PA	2.13	1	Tema 7: El panorama audiovisual en les darreres dècades	T2: Lliurament exercici anàlisi d'un film (AF2)	2
15 // dl 06-01-2014						FESTIU	0
15 // dx 08-01-2014	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup	07-01-2014 Fi debats virtuals	1
15 // dj 09-01-2014	9-11	M, PA	2.13	1	Casos tema 1 a 7 (teòrics)		2
15 // dv 10-01-2014	9-9.30 9.30-10	AA2	Aula Informàtica	2	Test 2. Test teòric.	Matèria: Temes 4, 5, 6 i 7	0.5
16 // dl 13-01-2014	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull	Comproveu programa	
16 // dx 15-01-2014	9-10	TUT	2.44/SCINIAA	GM/GP	Tutoria discrecional de grup		
16 // dj 16-01-2014	9-11	M, PA	2.13	1	Casos tema 1 a 7 (pràctics)		
16 // dv 17-01-2014	9-11	M, PA	2.13	1	Casos tema 1 a 7 (pràctics)		

Setmana // Dia	Horari	Activitat	Lloc	Grup	Contingut	Altres	Hore
A // dj 23-01-2014	9-12	TA	per determinar	1	Prova escrita	No hi ha "Síntesi", excepte en casos excepcionals, a criteri del professor (dj 13-02/9)	3
Fins al tancament d'actes el 28-02 (tots els dilluns)	19-21/22-24	PC	CaixaForum	1/2	Projecció Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull	Comproveu programa	2 cad sessi

A: Setmana d'avaluació.

AA: Altres activitats formatives

GM: Grup mitjà.

GP: Grup petit.

M: Classe magistral amb continguts teòrics.

PA: Pràctiques d'aula. Visionat d'obres audiovisuals que acompanyen les classes magistrals.

PC: Pràctiques de camp. Sessions *Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull*. Triar horari . S'inclouen dates posteriors a l'acabament de les classes, doncs l'alumne pot triar fer les sessions quan més li convingui. Durant el segon quadrimestre les sessions de *Filmoteca Terres de Lleida/Cine-ull* també comptabilitzaran per als alumnes que tinguin l'assignatura pendent pel curs següent i vulguin avançar les pràctiques. Cal confirmar el calendari real de sessions al programa definitiu i imprès que facilitarà el professor

S: Seminari.

SCINIAA: Seminari de Cinema i Arts Audiovisuals (despatx 3.58.3).

T1: Treball 1. Exercici d'anàlisi d'un film AF. Selecció i justificació raonada de les fonts bibliogràfiques.

T2: Treball 2. Exercici d'anàlisi d'un film AF. Identificació filmogràfica ,context sociocultural, elements ètics, estètics i dialèctics i conclusions.

TA: Taller d'avaluació, prova escrita.

TUT: Tutoria discrecional de grup i presencial del professor.

IMPORTANT: Aquest calendari és orientatiu, tant pel que fa a les classes teòriques com a les pràctiques o tutories. És responsabilitat de l'alumne fer el seguiment efectiu del desenvolupament de les activitats i els possibles canvis que s'hi produeixin, que seran anunciats de forma convenient.

Sistema d'avaluació

MECANISMES D'AVALUACIÓ	CODIFICACIÓ / DESCRIPCIÓ-CRITERIS / TIPOLOGIA	OBSERVACIONS	O*
Assistència i participació (As)	A1 / Assistència Filmoteca Terres de Lleida-Cine-ull/ Assistència	4-10 sessions	01/02
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	TA / Examen del conjunt de la matèria impartida en M i PC / prova escrita	Comentari d'una sessió de PC triada a l'atzar d'entre 4 sessions proposades per l'alumne (3 hores). Els punts obtinguts en aquesta aquesta prova es multiplicaran per un coeficient de ponderació de 0 a 1 punt resultant de l'avaluació de la participació de cada estudiant al debat virtual de grup AA3	01/02
Informe (In) / Treballs (T)	T1 / Resolució exercici selecció fonts bibliogràfiques / Resolució d'un cas pràctic T2 / Resolució exercici d'anàlisi d'un film / Resolució d'un cas pràctic	Els exercicis se solucionaran mitjançant la metodologia d'anàlisi de films que s'haurà explicat en S	01/02
Altres (A)	AA1 / Test teòric / Resolució d'un test AA2/ Test teòric / Resolució d'un test	El test es realitzarà en l'aula d'informàtica i amb un temps limitat de 30-45 minuts.	01/02
TOTAL			

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Bibliografia i recursos d'informació

Documents

Es imprescindible haver-se baixat i portar al Seminari pràctic inicial de l'assignatura els documents que a continuació es relacionen i que es poden trobar al Campus Virtual:

1. Programa i bibliografia extensius de l'assignatura.
2. Documents amb les instruccions per a la resolució de T1 i T2.

Fonts bibliogràfiques

Tota la bibliografia de suport a l'assignatura es de recomanada consulta, tot i que es tracta d'una guia orientativa que permet encetar múltiples vies d'aproximació a la matèria que és prou diversificada.

Tots els llibres relacionats es poden trobar a la Biblioteca de la UdL o bé a través del préstec interuniversitari PUC i SOD. Al programa extensiu de l'assignatura es podrà trobar una bibliografia ampliada, temàtica i monogràfica.

El professor farà un comentari de la bibliografia específica a l'inici de cada tema en les classes M.

Bibliografia general

- Abel, Richard (ed.): *Encyclopedia of Early Cinema*, Routledge, London, New York, 2005.
- Albera, François: *La vanguardia en el cine*, Manantial, Buenos Aires, 2010.
- Allen, Robert; Gomery, Douglas: *Teoría y práctica de la historia del cine*, Paidós, Barcelona, 1995.
- Alonso García, Luis: *Lenguaje del cine, praxis del filme: una introducción al cinematógrafo*, Plaza y Valdés, Madrid, 2010.
- Andrew, J. Dudley: *Las principales teorías cinematográficas*, Rialp, Madrid, 1993.
- Aumont, Jacques: *Diccionario teórico y crítico del cine*, La Marca, Buenos Aires, 2006.
- Aumont, Jacques; Gaudreault, André; Marie, Michel: *Histoire du Cinéma. Nouvelles Approches*, Publications de la Sorbonne, Colloque de Cerisy, Paris, 1989.
- Aumont, Jacques; Marie, Michel: *Análisis del Film*, Paidós, Barcelona, 1990.
- Benet, Vicente J.: *La cultura del cine. Introducción a la historia y a la estética del cine*, Paidós, Barcelona, 2004.
- Bonet, Eugeni; Dols, Joaquim; Mercader, Antoni; Muntadas, Antoni: *En torno al vídeo*, Universidad del País Vasco, Bilbao, 2010.
- Borau, José Luis (dir.): *Diccionario del cine español*, Alianza, Academia de las Artes y las Ciencias Cinematográficas de España, Madrid, 1998.
- Borde, Raymond: *Los archivos cinematográficos*, Filmoteca de la Generalitat Valenciana, IVAECM, Valencia, 1991.
- Bordwell, David: *El significado del filme (inferencia y retórica en la interpretación cinematográfica)*, Paidós Comunicación, Barcelona, 1995.
- Bordwell, David; Staiger, Janet; Thompson, Kristin: *El cine clásico de Hollywood. Estilo cinematográfico y modo de producción hasta 1960*, Paidós, Barcelona, 1997.
- Bordwell, David; Thompson, Kristin: *El arte cinematográfico. Una introducción*, Paidós, Barcelona, 1995.
- Brunetta, Gian Piero (dir.): *Historia mundial del cine I. Estados Unidos I*, Akal, Madrid, 2011.
- Brunetta, Gian Piero (dir.): *Storia del cinema mondiale*, Einaudi, Torino, 1999-2001.
- Burch, Noël: *El tragaluz del infinito (Contribución a la genealogía del lenguaje cinematográfico)*, Cátedra, Madrid, 1987.
- Casetti, Francesco; Chio, Federico di: *Cómo analizar un film*, Paidós, Barcelona, 2007.
- Ferro, Marc: *El cine, una visión de la historia*, Akal, Madrid, 2008.
- Ferro, Marc: *Historia contemporánea y cine*, Ariel, Barcelona, 1995.
- Font, Domènec: *Paisajes de la modernidad. Cine europeo, 1960-1980*, Paidós, Barcelona, 2002.
- Frutos Esteban, Francisco Javier: *Los ecos de una lámpara maravillosa. La linterna mágica en su contexto mediático*, Ediciones Universidad de Salamanca, Salamanca, 2010.
- Gaudreault, André: *Cinéma et attraction. Pour une nouvelle histoire du cinématographe*, CNRS, Paris, 2008.
- González López, Palmira: *El cinema mut*, Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, 2006.
- González Requena, Jesús: *Clásico, manierista, postclásico. Los modos del relato en el cine de Hollywood*, Castilla Ediciones, Valladolid, 2006.
- Gubern, R.: *La mirada opulenta. Exploración de la iconosfera contemporánea*, Gustavo Gili, Barcelona, 1992.
- Gubern, Román; Monterde, José Enrique; Pérez Perucha, Julio; Riambau, Esteve; Torreiro, Casimiro+: *Historia del cine español*, Cátedra, Madrid, 2009 (6a edició).
- Gutiérrez Espada, Luis: *Historia de los medios audiovisuales*, Pirámide, Madrid, 1982.
- Hall, Doug; Fifer, Sally Jo (ed.): *Illuminating Video an Essential Guide to Video Art*, Aperture, New York, 1990.
- Hecht, Hermann: *Pre-Cinema History. An Encyclopaedia and Annotated Bibliography of the Moving Image Before 1896*, British Film Institute, London, 1993.
- Hueso Montón, Angel Luis: *El cine y el siglo XX*, Ariel, Barcelona, 1998.
- Imbert, Gérard: *Cine e imaginarios sociales. El cine posmoderno como experiencia de los límites (1990-2010)*, Cátedra, Madrid, 2010.
- Jager, Joachim; Knapstein, Gabriele; Husch, Anette (eds.): *Beyond Cinema. The Art of Projection: Films, Videos and installations from 1963 to 2005*, Hatje Cantz, Berlin, 2006.
- Konigsberg, Ira: *Diccionario técnico Akal de cine*, Akal, Madrid, 2004.
- Lagny, Michèle: *Cine e Historia. Problemas y métodos en la investigación cinematográfica*, Bosch, Barcelona, 1997.
- Machetti, Sandro; Brunetta, Gian Piero; Quintana, Àngel; Zunzunegui, Santos: *Què és el precinema? (Bases metodològiques per a l'estudi del precinema)*, Museu del Cinema Col·lecció Tomàs Mallol, Ajuntament de Girona, Girona, 2000.
- Marzal Felici, Javier; Gómez Tarín, Francisco Javier : *Metodologías de análisis del film*, Edipo, Madrid, 2007.
- Meigh-Andrews, Chris: *A History of Video Art: The Development of Form and Function*, Berg Publishers Limited, Oxford, 2006.
- Minguet, Joan M.; Sánchez Salas, Daniel (coord.): "Cine de los orígenes: entre la atracción y la revisión", *Secuencias*, 26, segundo semestre 2007,5-80.
- Moisdon, Stephanie: *Qu'est-ce que l'art video aujourd'hui?*, Beaux Arts Magazine, Paris, 2008.
- Montiel, Alejandro: *Teorías del cine: un balance histórico*, Montesinos, Barcelona, 1993.

- Oubiña, David: *Filmología: Ensayos con el cine*, Manantial, Buenos Aires, 2000.
- Parfait, Françoise: *Vidéo, un art contemporain*, Regard, Paris, 2001.
- Passek, Jean-Loup: *Diccionario del Cine*, Rialp, Madrid, 1991.
- Pérez Perucha, Julio (ed.): *Antología crítica del cine español 1906-1995*, Cátedra, Filmoteca Española, Madrid, 1997.
- Porter i Moix, Miquel: *Història del cinema a Catalunya. 1895-1990*, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, Barcelona, 1992.
- Rees, A.L.: *A History of Experimental Film and Video*, British Film Institute, London, 1999.
- Rodríguez Mattalia, Lorena: *Arte videográfico: Inicio, polémicas y parámetros básicos de análisis*, Universidad Politécnica de Valencia, Valencia, 2009.
- Romaguera i Ramió, Joaquim (dir.): *Diccionari del cinema a Catalunya*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2005.
- Romaguera, J.; Alsina, H.: *Textos y manifiestos del cine*, Cátedra, Madrid, 1989.
- Rosenstone, Robert A.: *El pasado en imágenes*, Ariel, Barcelona, 1997.
- Rush, Michael: *L'Art Vidéo*, Thames and Hudson, París, 2003.
- Salt, Barry: *Film Style and Technology: History and Analysis*, Starword, London, 2009.
- Sánchez Noriega, José Luis: *Historia del Cine. Teoría y géneros cinematográficos, fotografía y televisión*, Alianza, Madrid, 2006.
- Sánchez-Biosca, Vicente: *Cine y vanguardias artísticas. Conflictos, encuentros, fronteras*, Paidós, Barcelona, 2004.
- Sánchez-Escalonilla, Antonio (coord.): *Diccionario de creación cinematográfica*, Ariel, Barcelona, 2003.
- Sand, Shlomo: *El siglo XX en pantalla. Cien años a través del cine*, Crítica, Barcelona, 2005.
- Sedeño Valdellós, Ana (coord.): *Historia y estética del videoarte en España*, Comunicación Social Ediciones y Publicaciones, Zamora, 2011.
- Sorlin, Pierre: *Estéticas del audiovisual*, La marca, Buenos Aires, 2010.
- Stam, Robert: *Teorías del cine. Una introducción*, Paidós, Barcelona, 2001.
- Stam, Robert; Burgoyne, Robert; Flitterman-Lewis, Sandy: *Nuevos conceptos de la teoría del cine. Estructuralismo, semiótica, narratología, psicoanálisis, intertextualidad*, Paidós, Barcelona, 1999.
- Thompson, Kristin; Bordwell, David: *Film History: An Introduction*, McGraw-Hill Higher Education, New York, 2010.
- VV.AA.: *Diccionario del cine Iberoamericano. España, Portugal y América*, Sociedad General de Autores y Editores, Madrid, 2011.
- VV.AA.: *En torno a En torno al vídeo*, Centro Cultural Montehermoso, Vitoria - Gasteiz, 2010.
- VV.AA.: *La imagen rescatada. Recuperación, conservación y restauración del patrimonio cinematográfico*, Filmoteca de la Generalitat Valenciana, Valencia, 1995.
- VV.AA.: *Videoculturas de fin de siglo*, Cátedra, Madrid, 1990.
- VV.AA.; Jenaro Talens y Santos Zunzunegui (coord.): *Historia general del cine. Volúmen I. Orígenes del cine*, Cátedra, Madrid, 1998.
- VV.AA.; Jenaro Talens y Santos Zunzunegui (coord.): *Historia general del cine. Volúmen II. Estados Unidos 1908-1915*, Cátedra, Madrid, 1998.
- VV.AA.; Jenaro Talens y Santos Zunzunegui (coord.): *Historia general del cine. Volúmen III. Europa 1908-1918*, Cátedra, Madrid, 1998.
- VV.AA.; Jenaro Talens y Santos Zunzunegui (coord.): *Historia general del cine. Volúmen IV. América (1915-1928)*, Cátedra, Madrid, 1997.
- VV.AA.; Juan Miguel Company y Manuel Palacio (coord.): *Historia general del cine. Volúmen V. Europa y Asia (1918-1930)*, Cátedra, Madrid, 1997.
- VV.AA.; Manuel Palacio y Pedro Santos (coord.): *Historia general del cine. Volúmen VI. La transición del mudo al sonoro*, Cátedra, Madrid, 1995.
- VV.AA.; José Enrique Monterde y Casimiro Torreiro (coord.): *Historia general del cine. Volúmen VII. Europa y Asia (1929-1945)*, Cátedra, Madrid, 1997.
- VV.AA.; Esteve Rimbau y Casimiro Torreiro (coord.): *Historia general del cine. Volúmen VIII. Estados Unidos (1932-1955)*, Cátedra, Madrid, 1996.
- VV.AA.; José Enrique Monterde y Esteve Rimbau (coord.): *Historia general del cine. Volúmen IX. Europa y Asia 1945-1959*, Cátedra, Madrid, 1996.
- VV.AA.; Carlos F. Heredero y Casimiro Torreiro (coord.): *Historia general del cine. Volúmen X. Estados Unidos (1955-1975). América Latina*, Cátedra, Madrid, 1996.
- VV.AA.; José Enrique Monterde y Esteve Rimbau (coord.): *Historia general del cine. Volúmen XI. Nuevos cines (años 60)*, Cátedra, Madrid, 1996.
- VV.AA.; Manuel Palacio y Santos Zunzunegui (coord.): *Historia general del cine. Volúmen XII. El cine en la era del audiovisual*, Cátedra, Madrid, 1995.
- Weinrichter, Antonio (ed.): "El cine en el espacio del arte", *Secuencias*, 32 (monográfico), segundo semestre 2010,.
- Wyver, John: *La imagen en movimiento (Aproximación a una historia de los medios audiovisuales)*, Filmoteca de la Generalitat Valenciana, Valencia, 1992.